

RÓZA LUXEMBURGOVÁ JAKO PŘÍKLAD

K Mezinárodnímu dni žen

Nelze si mysliti dnes velké manifestace uvědomělého proletariátu ženského, která by neměla na svých praporech a ve svých heslech jména největší myslitelky, bojovnice a hrdinky mezinárodního socialismu — Rózy Luxemburgové. Ale nelze si představit také skutečného socialistu, který by před touto velikou osobností revoluční nezapomínal na všechny přirozené i umělé rozdíly soudobé mezi mužem a ženou, mezi intelektuálem a dělníkem a neviděl v této ženě, teoretičce a bojovnici, především člověka a revolucionáře.

Mohli bychom říci, že Róza Luxemburgová byla rozumem muž a citovostí žena, — kdybychom právě nevěděli, že toto vulgární a dočasné dělení opřeno je toliko o smutné důsledky nedostatečné organizace sociální a ještě smutnější ideologii maloměšťáckou. Literární dílo Rózino, teoretické i propagační, přiřazuje se důstojně k nejlepším odkazům sociálních myslitelů, její Akumulace kapitálu je stěžejní dílo marxistické literatury revoluční — i když s některými jeho názory nemůžeme v tomto historickém momentu vždy souhlasit — a dokazuje, že Róza naučila se marxisticky opravdu myslet, což je věc stále ještě velmi vzácná, hlavně u žen. A na druhé straně stačí přečíst si její Listy z vězení, abychom poznali, že činnost teoretická, propagační a agitační nikterak ji neoloupila o nejněžnější city k lidem i přírodě, ani o nejjemnější porozumění pro díla vynikajících duchů krasocitných. A to je dosud rovněž věc velmi vzácná u profesionálních politiků a organizátorů.

Ale to není všecko. Róza Luxemburgová přesto, že od svého mládí vážně studovala a velmi vroucně milovala všecko krásné a vše trpící, neztratila nikdy své mladistvé bojovnosti a horlivosti agitační; přesto, že byla učená, hluboká a jemná, neštítla se ulice, na ulici ztratila také život svůj pro věc proletariátu a osvobození života.

A tak byla Róza Luxemburgová nejkrásnějším příkla-

dem komunistky, komunistického člověka vůbec. Nebyla pouze suchou doktrinářkou, ani dělnickou byrokratkou, ani snad revolucionářkou jen citovou, nýbrž spojovala v sobě pravou uvědomělost se skutečnou revolučností, rozum marxisticky vyškolený s citem úplně oddaným věci a schopným kdykoli pro ni pracovat.

Byla to stejně její veliká něha jako její hluboká revolučnost, která jí přitom dovolila říci, že v přírodě, byť to byl jen kousek zahrádky nebo pole, cítí se často mnohem více doma než mezi soudruhy. Takhle soudit směla jen žena, která věděla, že věci proletariátu dovede všechno obětovat, a která právě ve své uvědomělé revolučnosti urážena bývala tím soudružským okolím, v němž převládalo maloměšťácké a sociálpatriotické cítění a myšlení. Jejím přáním bylo, aby její vůdčí úloha rozplynula se v proletářské kolektivitě, stejně uvědomělé a stejně bojovné.

Ohnivé řeči Rózině naslouchaly masy vždy se zbožnou horlivostí, protože z ní mluvila k nim veliká oddanost revolucionářky; její spisy poslouží ještě velice mezinárodnímu proletariátu, poněvadž ona promýšlela marxisticky všechny otázky mezinárodního socialismu a sama prodělala všechny spory o ně: v bojích o program polského socialismu i otázku odluky proletariátu od buržoazie, v bojích s revizionismem otázku kompromisu s buržoazií, v bojích o první ruskou revoluci a hromadnou stávku v Německu, otázku mobilizace mas v zápase o moc a konečně za světové války a německé revoluce otázku světové revoluce proletářské.

Ejhle, žena! Žena, která nezřela na svět z hlediska domáčího krbu, vařečky a necek, ani z perspektivy psacího stroje, která nenamluvila toho mnoho o emancipaci, ale ozbrojujíc se pravými vědomostmi a čistou oddaností, osvobodila sebe pro osvobozující boj proletariátu, jemuž nesmírně prospěla svým životem, svým dílem i svou smrtí.

Ejhle, příklad tedy! Ovšem vzácný a veliký. Ale přesto napodobitelný i v malém. Nejsme všichni hrdinové a hrdinky. Ale všichni, ženy jako muži, můžeme se stát hodni

veliké oběti Róziny, ozbrojíme se vědomostmi ze stejného
pramene a revoluční oddaností, která nenávidí všechno
maloměřtácky malicherné a miluje uvědomělý čin a ne-
zištnou oběť.

Dosavadní redaktor Reflektora loučí se tímto číslem a těmito řádky se čtenáři tohoto listu. Reflektor měl za jeho redakce hojně čtenářů věrných a vděčných, protože je to u nás jediný obrázkový časopis skutečně dělnický, ale měl i dosti kritiků spravedlivých i nespravedlivých, protože jednak všem nelze vyhověti, jednak nebyl a není Reflektor tím, čím by býti mohl, kdyby se byl hned zpočátku pustil do světa s větší odvahou obchodní. Jeho nevelký rozsah a vycházení nikoli týdenní byly a zůstanou jeho okovy, které mu nedovolí, aby plnil svůj úkol dokonaleji, než to činí obvyklé obrázkové přílohy různých časopisů. Jediný všeobecný obrázkový časopis veliké strany, který má nejen bavit i ukájet zvědavost, nýbrž také dbáti určité tendence propagační a výchovné, narazí také na nejrozmanitější vkus a na všeliká přání, jimž jest těžko soustavně vyhověti na šestnácti stranách jednou za čtrnáct dní. A proto přeje redaktor svému nástupci především, aby větší obratností a vynalézavostí žurnalistickou podařilo se mu připoutati k listu tolik pravidelných čtenářů, aby Reflektor mohl vycházeti týdně, a zároveň vzbuditi u našich dělníků takový zájem, aby po celé republice našel chápavé spolupracovníky, kteří by se mu starali o dobrý domácí materiál lépe, než se dělo dosud. Reflektor měl by býti po stránce redakční dílem kolektivním, ale tím se musí státi zezdola, k tomu mohou mu dopomoci jen ochotné ruce venkovských soudruhů po celé republice, kteří se stanou jeho obrázkovými dopisovateli. Reflektor měl nám dáti zmodernizované a revoluční Rudé květy; to při malých svých možnostech učinil: pokročili jsme jistě dosti daleko od starého maloměšťáctví. Teď ať nové ročníky za nové redakce znamenají další krok vpřed!

HEINRICH ZILLE

Prinášíme dnes tři obrázků berlínského malíře Heinricha Zille, který ve svých kresbách zabývá se téměř výhradně životem proletářů a malých lidí. Narodil se jako proletář a již jako dítě poznal nouzi a starost nemajetných. Jeho otec byl po léta ve vězení dlužníků, matka a děti vydělávaly na živobytí, sedíce pozdě do noci při domácí práci. Jindřichovou nejmilejší činností bylo však kreslení. Poslíčkováním a jinými drobnými službami pro lidi v domě vydělával si na školné kreslířské školy. Později naučil se řemeslu kamenotiskařskému, po dlouhá léta pracoval jako litograf. Každou volnou chvíli věnoval však oblíbenému kreslení. Vystavoval poprvé jako muž třiačtyřicetiletý. Jeho kresby byly však hojně tupeny jako „umění ze stoky“, jímž prý hanobí Berlín a jeho obyvatelstvo. Po několika letech zanechal řemesla, věnoval se docela umění a pomalu dobyl si úspěchu a stal se slavným. Heinrich Zille je nerozlučně spjat s proletariátem. Dělníka považuje za svého bratra. Nucen vydělávati si na živobytí, musel kresliti pro časopisy a potýkati se s nakladateli, kteří jeho příkrý realism chtěli učesati. „Jen žádné křivé nohy, těhotné ženské, tělesné vady!“ žádali. „To je konec Berlína,“ odpovídal Zille. Bylo by chybou považovati jeho kresby za karikatury a jeho texty k nim za „vtipy“. Zillův drsný realism, poněkud podobný realismu Steinlenovu, je německy tvrdý a nepoetický, přesto však nechybí mu výrazová síla, vyvolávající často u pozorovatele jeho kreseb ono pohnutí, jehož inspirátorem jest umění. Jeho nekomplikované, prosté a pravdivé kresby, všechno, co kreslí a píše, odposlouchal životu, životu v tmavých dvorech a proletářských čtvrtích. Křivonohé dítě volá z malého, špinavého dvorka do kuchyňského okna: „Maminko, proč nedáš ty dva kořenáče ven, Liduška sedí tak ráda v zeleném.“ Není tohle více než vtip? Není to tragická pravda? Zille, jemuž táhne sedmdesátka, zůstal věren sobě a své třídě. Již v šestnácti letech považoval se za socialistu a byl velmi zklamán, když při vypuknutí války sociální demokracie selhala. „Od té doby, kdy komunisté říkají a činí to, co dříve činiti chtěli — ale nečinili — socialisté, jsem komunista.“ — Dělnická třída počítati bude jednou Heinricha Zille za jednoho svého nejlepšího druha.

DOPISY Z PRAHY

V Praze 30. prosince 1925

Meze žurnalistické nevraživosti, utrhačnosti a lživosti měšťácké a maloměšťácké byly v Československu po převratu brzy dokonale překročeny. Stručně řečeno: Nešťastný člověk, který věří těmto časopisům třeba jen jediné slovo denně. Z bývalé „kachny“ proslulé stal se obecný systém a kachna proměnila se v zákeřného dravce. Biologové mají tu překrásnou příležitost uvažovati o vlivu národní samostatnosti a kultury na povahu živočichů původně zcela nevinných.

Jádro problému jest: Všecko možno žurnalistovi prominout, i hrubost, neboť i ta je pouze relativní, jen když věří sám tomu, co píše. Žurnalista je zpravodaj a bojovník: vývoj k vyššímu poznání a k vyššímu životu — a o nic jiného nejde na světě — je možný jen tehdy, když se poctivě referuje a poctivě bojuje. Poctivě, tj. upřímně. Žurnalistický podvodník a lhář je škodná v revíru člověčenstva. Neříkejte: Lež má krátké nohy! Krátké nohy má jen pro ty, kdo čtou noviny velmi opatrně a kriticky. Ale ti, kteří dnešnímu kontrarevolučnímu tisku aspoň slovo denně skutečně věří, nejsou většinou tak opatrní a kritičtí, aby lež neměla pro ně nohy velmi dlouhé. Nedojde-li k svému cíli celá, dojde aspoň kousíček z ní. A aby aspoň něco ze lži zbylo, o to běží žurnalistické kastě, která pomalu vystřídává na světě kněžskou kastu, majíc téměř stejný cíl jako ona: ohlupovat, týť z hlouposti, brzdít poznání a život.

Také fotografie stala se již nástrojem žurnalistické lži. Je to nástroj pružný, poddajný, zázračný: to nejlépe dokazují moderní filmy. Všecka čest její schopnosti vzbuditi iluzi, běží-li o věc estetickou. Ale lže-li, má-li prostě referovat, podvádí-li, chce-li bojovat, — odstřelte ji!

Také pro náš Reflektor je fotografie, především fotografie, nástrojem zpravodajským a bojovým. Ale řekli jsme si v redakci hned na počátku, že u nás musí zůstatí nástrojem poctivého zpravodajství a poctivého boje. A že nikdy vědomě nepoužijeme falšované fotografie. Neříkejte při této příležitosti: Na hrubou díru hrubá záplata. Hrubá znamenalo původně veliká, dnes to znamená nejemná. Budiž, záplata může býti hodně hrubá na hrubou díru, ale jen poctivá záplata „sedí“ a vydrží.

Zůstali jsme od počátku věrni této své zásadě, více než zásadě: hrdému osobnímu gustu! A proto jsme byli opravdu překvapeni,

když 12. března obvinilo nás Právo lidu a po něm různé jiné žurnály, takto:

„Bolševický čtrnáctideník Reflektor přináší v posledním čísle fotografii protidrahotního projevu pořádaného koncem února na Kladně. Fotografie, která prý nelže, svědčí o ohromné desetitisícové účasti. Snad tomu budou věřit v Moskvě. Byli jsme však překvapeni poněkud tím, že jsme na této fotografii spatřili mnoho lidí, kteří mají na hlavě slaměné klobouky, které se jak známo i na Kladně nosí jen v létě. Z Kladna nás upozornili, že Reflektor otiskuje fotografii tábora pořádaného v roce 1905 při bojích za právo volební stranou sociálně demokratickou. Tábor ten se konal v září onoho roku, proto ty slaměné klobouky. Ve službách bolševické propagandy už tedy lžou i fotografie.“

Tedy ty klobouky daly by se odpustiti. Je to věcí zraku, vidí-li někdo světlé klobouky plstěné z února 1925 jako slaměné klobouky ze září 1905. Ale vědomá lživost celé lokálky jde najevo jasně z věty: „Z Kladna nás upozornili, že Reflektor otiskuje fotografii tábora pořádaného v roce 1905 při bojích za právo volební stranou sociálně demokratickou.“ Neboť na Kladně viděli náš protidrahotní projev z roku 1925 a viděli také projev z 1905. Všimli si jistě velmi dobře, jak projev z 1925 byl námi fotografován zároveň s palácem U vládního koryta. Je ostatně lhostejno, zda lež pošla z Kladna nebo z Prahy, — dotkla se utrhačně našeho čistého štítu a musela býti odražena.

Mlýny měšťácké spravedlnosti pracují pomalu, hlavně když obsílky putují někdy náramně dlouho, než pana redaktora najdou. Trvalo to téměř devět měsíců, než jsme dostali od odpovědného redaktora Práva lidu toto zadostučinění:

„Ku článku uveřejněnému v časopise Právo lidu ze dne 12. března 1925 č. 60 pod nadpisem „Fotografie ve službách bolševického klamu“ prohlašuji, že z provedeného soudního řízení přesvědčil jsem se o tom, že fotografie uveřejněná v časopise Reflektor, jíž inkriminovaný článek se týče, byla pořízena skutečně při protidrahotním projevu na Kladně v únoru 1925 konaném, že tedy nejde o fotografii tábora pořádaného v roce 1905 a že obraz pořízen byl spojením dvou snímků v mezidobí několika minut vzatých. Z důvodu toho prohlašuji, že neměl jsem v úmyslu obviniti časopis Reflektor z toho, že uveřejnění fotografie stalo se na klamání veřejnosti, a odvolávám dotyčná tvrzení inkriminovaného článku.

Josef Stivín“

Doufáme, že Právo lidu nebude již v pokušení pochybovat o zpravodajské a bojovné poctivosti Reflektora. Mohli bychom mu dáti ještě

radu, aby považovalo v tomto směru Reflektor za příkladný pro sebe. Popřípadě i v té věci, jak má vyhlížeti obrázkový časopis pro socialistické dělníky: obrazová příloha Práva lidu je věru dokonale maloměstácká — ale není-liž taková jako celá strana sociálně demokratická a není-liž nemožno, aby na tak šikmé ploše, na jaké ocitlo se Právo lidu s celou svou stranou, bylo ještě nějakého zastavení, nějakého rozpočetí se na rozdíl mezi pravdou a lží, mezi socialismem a službičkováním buržoazii?!

V Praze 10. února 1926

Tentokrát mám několik velmi naléhavých slov ke čtenářům Reflektora, k jeho odběratelům a soudruhům, kteří se o tento jediný, opravdu dělnický časopis obrázkový poctivě zajímají.

Máme za sebou 28 čísel, více než rok práce, která setkala se s porozuměním: *Reflektor se líbí*. Vytvořili jsme si také vlastní typ dělnického časopisu obrázkového v mezích našich československých možností, které jsou ovšem velmi skrovné. Svět je veliký, také světové naše hnutí revoluční a proletářské je veliké, ale náš Reflektor je maličký: formátem, rozsahem, nečastým vycházením. Musíme se omezovati, nemůžeme se řádně rozběhnout mezi ty všechny krásy světa a bouře revoluční doby. Přesto vybírá redakce úsilovně to, co po jejím soudu je pro naše čtenáře nejpotřebnější, aniž ovšem klesá s Reflektorem na úroveň světáckých plátků, které hledí jen vydělat. Je ctí pro dělnickou třídu, že právě Reflektor se jí líbí a proniká stále více do řad proletářů bez rozdílu politické příslušnosti. V každém druhém dopise, na každém druhém lístku čteme, že naši čtenáři jsou s Reflektorem spokojeni. To nás ovšem těší.

Ale nicméně, nejsouce spokojeni dosud s Reflektorem, nejsme ani úplně spokojeni s našimi čtenáři. Jedno s druhým souvisí. Řekli jsme již v prvních číslech, že Reflektor musí se státi *kolektivním dílem*, má-li se úplně podařiti, má-li úplně plniti své poslání. Čím více soudružského a činného zájmu projeví o něj dělnická třída v Československu, tím stane se jí užitečnějším, potřebnějším a milejším, a čím bude Reflektor potřebnější a užitečnější dělníkům, tím hlouběji vnikne mezi všechny vrstvy dělnické třídy, aby tu prospíval zájmům proletariátu.

Nuže, k tomu, aby byl Reflektor skutečně dílem kolektivním, aby dělníci sami, čtenáři jeho, svými dotazy, pokyny a svou péčí o fotografické zpravodajství určovali hlavně jeho obsah a jeho ráz, k tomu jsme se za minulý rok dosud nedostali. Nepodařilo se nám z Proletářského rádce učinit rubriku, po které by byla shánka a ve které bychom zodpovídáním dotazů nepolitického rázu budili zájem o revo-

lučně socialistický způsob myšlení a přispívali k výchově proletariátu. Nepodařilo se nám také vzbuditi pravý zájem o *fotografické zpravodajství*, které je pro nás i pro čtenáře nejpotřebnější.

Každá dělnická organizace nebo skupina, ve které je Reflektor odebírán nebo čten, měla by ustavičně pamatovati na toto fotografické zpravodajství, které je ve skutečnosti jednou z jejích zpravodajských povinností k dělnické straně a dělnické třídě. Přejde jistě chvíle, kdy povinnost fotografického zpravodajství bude uzákoněna v řádech dělnické strany. Náзорné poučování je nezbytným doplňkem poučení slovem a tiskem — ohromný rozmach fotografického zpravodajství v Sovětském svazu je pro nás jistě směrodatný, poněvadž zde jsou mistři agitace a propagandy z hlediska dělnické třídy.

Ale *sovětská fotografie* je pro nás směrodatna také, pokud běží o její povahu, o výběr fotografovaných aktualit, o její propagační hodnotu. Pokusili jsme se již několikráte vysvětliti svým čtenářům, jakých snímků potřebujeme (nejen pro Reflektora, nýbrž pro naše hnutí vůbec). Právě sovětská fotografie poučuje nás, *jak se dělá fotografická propaganda proletářská*; vedle sovětské fotografie musíme naši dělnickou fotografii v Československu nazvati ve většině případů maloměšťáckou.

Největším zlem jsou u nás ty ustavičně se opakující „skupiny“, více nebo méně mrtvé. Účastníci jakékoliv akce nedovedou se u nás pravidelně dáti jinak ofotografovati než v neživé skupině lidí, zevlujících strnule na aparát. Tohle se v Rusku dávno již nedělá, nebo aspoň velice zřídka. Zde fotografována jest každá akce ve svém pohybu; běží-li o podobizny, zachycování jsou fotografovaní rovněž při práci nebo v rozhovoru.

To podotýkám jen tak mimochodem, ponechávaje si podrobnější výklad o věci do zvláštního článku pro náš tisk vůbec. Podívejte se do minulého čísla Reflektora na ty dva obrázky domáckých výrobců skleněného zboží na Železnobrodsku. Nejsou poučnější a zajímavější než ty oficiální skupiny v čísle dnešním, kde vidíme jen tváře, mnoho tváří, ale nikoli hnutí v pohybu?!

Přáli bychom si, aby v druhém roce Reflektora pomohli nám čtenáři a odběratelé naši dobudovati po této stránce Reflektor, neboť to přispěje i k jeho dalšímu rozšíření. Chceme jednak obnoviti rubriku Proletářský rádce: *tažte se*, je toho mnoho ve vašem životě občanském a nepolitickém, nač byste tu a tam chtěli a potřebovali odpověď, která by prospěla snad i druhým čtenářům. A po druhé musíme ve vás vzbuditi smysl pro *fotografické zprávy* o vašem životě dělnickém, o vašich bojích, o tom, co může ostatní dělníky zajímat z vašeho okolí a má skutečně poučný nebo povzbuzující obsah. To, že se vám Reflektor líbí, nestačí napsati na lístku redakci, to se musí projevit vaší součin-

ností a vaším zájmem o akce a rubriky Reflektora. Jen tak uděláme z Reflektora kolektivní dílo dělníků a dělnic v Československu, podnik zezdola tvořený, nikoli jen shora redigovaný.

Abychom dodali chuti a smělosti váhajícím — neboť tu a tam přece jen bylo pochopeno, čeho nám třeba —, slibuje redakce

cennou knižní odměnu

každému čtenáři Reflektora, který buď

zašle nám dotaz pro Proletářského rádce takového druhu, aby jeho zodpovědění ponoukalo k revolučnímu a socialistickému citění a myšlení a mělo cenu pro všechny dělnické čtenáře Reflektora, nebo

zašle nám snímek z dělnického života a boje, jež budeme moci uveřejniti. Pro obyčejné skupiny a sportovní snímky to však neplatí. Běží nám o dělnictvo v revolučním pohybu a o proletáře při práci.

Tato odměna potrvá *do konce června*; fotografie májových projevů sem však nepočítáme.

Opakuji: Nestačí, když nám napíšete, že se vám Reflektor líbí: činně se musíte zúčastnit jeho díla. Také naši soudruzi za hranicemi chtějí vidět, jak u nás dělnictvo žije, jak bojuje a pracuje, a my jim toho ukazujeme z Československa dosud tak málo. A proto chutě k dílu!

V Praze 15. března 1926

Sotva jsem si minule pochválil Reflektora a zálibu, kterou v něm mají naši čtenáři, už tu byla také kritika, jako kdyby si ji někdo objednal, aby nás polil také trochu studenou vodou. Předem podotýkám, že je to kritika z Prahy, nikoli z venkova. Tím se vysvětlují některé její podivuhodné názory, s nimiž nemůže souhlasit redakce a s nimiž nebudou jistě souhlasit venkovští soudruzi. V Praze nedovedou se ani mnozí soudruzi, pokažení velkoměstským neřádem časopiseckým, pívatí na věci s prostým vkusem a upřímným srdcem. Nikdy se jim nelíbí věc skutečně sličná nebo vkusná, poněvadž jejich krasocit úplně se přizpůsobil braku, jež buržoazie a maloměšťáctvo předkládají (hlavně ovšem z výdělečných důvodů, ale i proto, aby udržovali lid na nízké úrovni) širokým masám jako „lidovou četbu“ a „lidové“ časopisy. Věci krásné a vkusné považují jednou za „staromódní“, podruhé za „moderní“. Kdybychom jim ukázali kus skutečného umění lidového, pěknou stolicí dubovou nebo obrázek na skle, řeknou, že je to starý kram nebo haraburdí, a dají jistě přednost modernímu výrobku fabrickému nejhorší jakosti. Ale na druhé straně, mají-li čísti dnešní knihu

a dívati se na dnešní obrázky aspoň trochu svědomitě udělané, řeknou, že je to moderní a že se to pro lid nehodí.

Pokud pak běží o jiné věci, zapomínají, že kolik hlav, tolik smyslů, a že pro to, co oni považují za nevhodné nebo nepřiměřené, mohou míti zase jiní velkou zálibu. Hlavně však považují například redaktora za vejlupek všeho nedouctví a za nebezpečného lumpa, který ve svém časopise ustavičně ohrožuje věc proletariátu, buď ze zlé vůle, nebo z nevědomosti. Ten chlap redaktor vůbec nezná lid, a proto musí býti řádně poučen. Výjimku činí ovšem soudruh Karel Vaněk, který umí tak pěkně šimrat maloměšťáckou povahu českého revolucionáře.

Ale vraťme se přímo k našemu kritikovi. Kdyby prý byl v Reflektoru aspoň nějaký *románek*, ale ne ten moderní, nad kterým prý musí studovati školený člověk, než to pochopí, natožpak průměrný dělník.

Co tomu říkáte, soudruzi a čtenáři?

Uveřejňujeme román soudruha Olbrachta: Kdo o něm může říci, že je to nesrozumitelná četba? Kdo o něm může říci, že je „moderní“ v onom smyslu, který je postrachem všech šosáků a dělnických bonzů?

Nikdo, leda člověk zcela negramotný, který musí se vrátit do obecné školy, chce-li vůbec číst cokoliv. Naštěstí román soudruha Olbrachta přispěl nemálo k rozšíření Reflektora v dělnických a lidových kruzích, a náš kritik musí hledati původ jeho „nesrozumitelnosti“ v sobě nebo těch, kdož si mu na ni stěžovali, ale jejichž čtenářské možnosti nemohou býti směrodatny pro vzdělávací časopis proletářský, neboť pak bychom se opravdu dostali pod úroveň Zpravodaje.

Nebo dále praví kritik: Na první stránce Lenin, na třetí stránce po celé délce a šířce zase Lenin, a loni bylo asi sedm Leninů v ročníku. Pak chceme prý někomu namlouvat, že se u nás nepěstuje individualism!

Co tomu říkáte, soudruzi?

Pěstujeme individualism, když stále znova připomínáme pracujícímu lidu Vladimíra Iljiče? Co je Lenin? Je to pouhá osobnost vynikající, nebo je to vtělení proletářské revoluce? Oslavujeme-li Lenina, zdaž neoslavujeme svůj boj, svá vítězství a své porážky, svůj úkol a cíl? Milý soudruhu, v tomhle ti redakce Reflektora nemůže a nesmí vůbec vyhovět. Máme ještě mnoho pěkných a neznámých Leninů a všechny přijdou jeden po druhém do našeho časopisu a rok po roce. A mrzí-li tě, že jest jich tolik v Reflektoru, tak je vystříhej, podlep a rozdej dělnickým rodinám, ať si je pověsí na stěny. *Neboť uvědomělý proletář má míti Vladimíra Iljiče stále na očích!* —

Dosti o tom! Uvedli jsme těchto dvě příkladů, aby naši čtenáři viděli, jaké také výtky jsou nám činěny, když minule jsme si libovali, jak čtenáři jsou s námi většinou spokojeni.

Ovšem, jedni chtějí hodně obrázků z ciziny, aby měli celý svět ve

svém časopise, jiní chtějí jen obrázky z domácího života, aby „každý se viděl, jak je trefenej“. Jedni chtějí hodně obrázků z Ruska a Sovětského svazu, druzí volají: Dosti Ruska! A není jednoho detailu, o němž by nehovořily *dva* směry. To je velmi přirozeno, ale redakce musí všem poskytnouti něco.

Obdrželi jsme mnoho rad, pokynů i pochval z venkova, nikdo nám odtud neřekl dosud, že Reflektor není časopis populární. Tohle mínění muselo se objeviti na pražské periférii, kde Zpravodaj je nadevšecko, protože má snad 200 000 odběratelů. Že těch 200 000 ohlupuje, to je asi vedlejší, jen když je „srozumitelný“. Ale povinností proletářského časopisu je, aby nejen dbal psychologie lidu, ale také se snažil aspoň určitou část jeho z té dnešní „psychologie“ vyvésti k něčemu lepšímu. A kdo to myslí s lidem dobře, ten nesmí stále jen ukazovat na jeho pologramotnost, nýbrž také usilovat o to, aby všude se objevila snaha této pologramotnosti se zbavit. My komunisté, nechceme-li se vzdáti všeho, co nás činí komunisty, můžeme jíti k lidu jako komunisté jen na půl cesty a snažit se, aby tu druhou polovinu cesty šly masy k nám. Jinak se z nás stanou sociálpatriotičtí obchodníci.

A ještě něco: Náš kritik nám vytýká mnoho obrázků — jako prý pro malé děti! No, Reflektor byl usnesením našeho ústředí založen pro obrázky, nikoli jako časopis literární. Kdo nechápe propagační a vzdělávací i zábavnou hodnotu obrázků, kdo myslí, že obrázky jsou jen pro malé děti, — ať odbírá Komunistickou revui nebo Lidové romány. Na druhé straně: jsou prý naše obrázky příliš velké, kdyby byly menší, mohlo by jich býti prý více. Už jsme však v minulém ročníku vysvětlili, proč formát Reflektora a způsob reprodukce nedovoluje nám velikost obrázků přiměřeněji zmenšovat.

V Praze 30. března 1926

Historický materialism se svým zjištěním nadvlády hospodářství, výrobních poměrů jako základu společenského vývoje a se svým rozbořem třídního boje stává se pomalu samozřejmým způsobem všeho lidského uvažování uvědomělého. Nikdo nemůže se již ubrániti této „pravé skutečnosti“, třebaže tu a tam horstva pověr a předsudků stojí ještě neotřesena před celými vrstvami a stavy sociálními a jinde jsou aspoň z papíru, aby na chvíli ještě v zájmu vládnoucích zadržela postup materialistického uvědomění do širokých vrstev.

Všecko, co v liberálním a pokrokovém měšťáctvu a maloměšťáctvu oprošťuje se od náboženské ideologie, bádá pečlivě a mluví upřímně, přijímá krok za krokem myšlenky a fakta historického materialismu a třídního boje. A je velmi poučno a zajímavě pozorovati, jak u jednot-

livých osobností učeneckých a literárních odehrává se zápas mezi nezdolatelným postupem materialismu a stále slabším odporem „idealismu“.

Obecná praxe „idealistů“ přispívá ovšem nejvíce k potlačení „idealismu“, který není ve skutečnosti nic jiného než poslední intelektuální novodobá větev náboženského názoru na svět, a jakmile dojde do tuhého, nabývá vždy povahy úplně reakční. I když jednotlivé osobnosti „idealistické“ vycházejí z hledisk docela různých, — v kontrarevolučním úsilí sejdou se v daném okamžiku vždycky.

Vzpomeňme si, jakou úlohu, zdánlivě pokrokovou, hrál — aspoň u jisté části naší inteligence a u studující mládeže — před válkou prof. Fr. Mareš, biolog a filosof, apoštol idealismu. Stačilo však, aby po válce přioštrily se třídní protivy a revoluční duch byl obnoven, a prof. Mareš ocitl se na nejkrajnější pravici národně demokratické, to jest v táboře fašistické reakce. Podobný vliv, třebaže v mírnější formě, měl idealistický a ideologický způsob myšlení na buditelskou improvizaci T. G. Masaryka.

Zajímavější „vývoj“ prodělává J. S. Machar, básník českého realismu a kdysi velmi důvěrný přítel profesora i presidenta Masaryka. Trochu z osobní záliby a pochopitelné ješitnosti lidské a nemálo z onoho „idealismu“ úplně neschopného analyzovati vznik a vývoj Československé republiky, na zásadách buržoazně kapitalistických tvořené, vstoupil do aparátu vládnoucí třídy jako generální inspektor armádní a domníval se, že tu bude moci uplatniti trochu toho kulturního ducha pokrokového a „demokratického“, který před válkou zdál se býti vodítkem značné části českého národa zápasícího s reakčním Rakouskem.

Machar odešel ze svého vojenského úřadu hluboce roztrpčen a zklaman. Jeho maloměšťácké stanovisko ke společnosti a republice nedovolilo mu, aby úplně se rozešel s vládnoucí třídou a pokusil se hlouběji proniknouti k jádru celého problému buržoazie a její demokracie. J. S. Machar vrátil se k literatuře, k poezii, která poezii již není a nadto svým suchým a minulým duchem nemůže již nikoho rozehráti. Vykroutil se „čestně“ z nesnadné situace, ale ničemu nemůže již tímto způsobem prospěti.

Naše časopisy několikrát mohly již ocitovati nové veršované projevy Macharovy, které tiskne v některých zdánlivě neutrálnějších žurnálech. Jen jako důkaz, že režim je shnilý i v očích osobností, které občansky jsou v táboře kontrarevolučním, ale myšlenkově chtějí státí nad dobou jako nestranní soudci.

Minule vyslovil se J. S. Machar také o buržoazii. Vyslovil se o ní jako o *třídě*, jejíž poslání je odbyto. Verše ty zní:

Macharovy „extratury“. Jeho hlas ztratil sílu i vliv. Je to hlas polo-
vičatosti.

Přesto však důkaz, že „pravá skutečnost“ vnucuje se stále silněji
všem lidem, kteří tak nebo onak uniknou z přímého poddanství vlád-
noucí třídy a počnou hleděti na společnost a její vývoj objektivněji.
To nás může jen těšiti.

V Praze 15. dubna 1926

Soudruzi z venkova píší si do Prahy o nějaký recitační materiál
k oslavě Leninově: „... Ale pošlete nám něco veselého! Toho smutného
máme dost!...“

Dobře, soudruzi! Máte pravdu, ty doby již dávno minuly, kdy jsme
zpívali v malé nabitě a zakouřené putyce srdceryvnou písničku:

*My dělníci na tom světě
jsme ubohá stvoření...*

My dělníci na tom světě ubohá stvoření již dávno nejsme, i když
máme v dílně dřinu a doma hlad. Nejsme již ubohá stvoření, protože
se cítíme příslušníky veliké strany dělnické, veliké třídy dělnické,
a zpíváme si

my ničím nejsme, budme vším,

a zpíváme si to pěkně sebevědomě, protože víme, že velmi brzy vším
budeme, vším, tj. třídními pány společnosti, povolányi k tomu, aby
zakroutili krk vykořisťovatelům a příživníkům a odstranili třídy vůbec.

Krásný, vznešený je náš cíl, veliký náš boj! A radostný náš úděl
ve velikém zápasu. Před tím radostným faktem, že příslušíme ke třídě,
která má právě nejvelikolepější poslání dějinné, jakého dosud žádná
třída neměla, před tím radostným faktem, že toto své poslání známe
a vedeni duchem Marxovým a Leninovým pracujeme k jeho uvědomělé-
mu provádění, před tím radostným faktem, že známe již a najíti
dovedeme podrobné prostředky k zničení svých protivníků, dnešních
žravých a dravých pánů světa, a k tomu, abychom sami ovládli
společnost jako poctivé a čestné nástroje v rukou sociálního osudu,
— před tím radostným faktem musí mizeti každý drobný smutek
osobní, všecka fňukavost a všecko bolestinství a nám jest jeviti se jako
třída hrdá a veselá.

Ano, budme veselí, soudruzi, přes bídu, robotu a perzekuci! Veselá
mysl půl zdraví. A my potřebujeme mnoho zdraví.

Macharovy „extratury“. Jeho hlas ztratil sílu i vliv. Je to hlas polo-
vičatosti.

Přesto však důkaz, že „pravá skutečnost“ vnucuje se stále silněji
všem lidem, kteří tak nebo onak uniknou z přímého poddanství vlád-
noucí třídě a počnou hleděti na společnost a její vývoj objektivněji.
To nás může jen těšiti.

V Praze 15. dubna 1926

Soudruzi z venkova píší si do Prahy o nějaký recitační materiál
k oslavě Leninově: „... Ale pošlete nám něco veselého! Toho smutného
máme dost!...“

Dobře, soudruzi! Máte pravdu, ty doby již dávno minuly, kdy jsme
zpívali v malé nabitě a zakouřené putyce srdceryvnou písničku:

*My dělníci na tom světě
jsme ubohá stvoření...*

My dělníci na tom světě ubohá stvoření již dávno nejsme, i když
máme v dílně dřinu a doma hlad. Nejsme již ubohá stvoření, protože
se cítíme příslušníky veliké strany dělnické, veliké třídy dělnické,
a zpíváme si

my ničím nejsme, budme vším,

a zpíváme si to pěkně sebevědomě, protože víme, že velmi brzy vším
budeme, vším, tj. třídními pány společnosti, povolányi k tomu, aby
zakroutili krk vykořisťovatelům a příživníkům a odstranili třídy vůbec.

Krásný, vznešený je náš cíl, veliký náš boj! A radostný náš úděl
ve velikém zápasu. Před tím radostným faktem, že příslušíme ke třídě,
která má právě nejvelikolepější poslání dějinné, jakého dosud žádná
třída neměla, před tím radostným faktem, že toto své poslání známe
a vedeni duchem Marxovým a Leninovým pracujeme k jeho uvědomělé-
mu provádění, před tím radostným faktem, že známe již a najíti
dovedeme podrobné prostředky k zničení svých protivníků, dnešních
žravých a dravých pánů světa, a k tomu, abychom sami ovládli
společnost jako poctivé a čestné nástroje v rukou sociálního osudu,
— před tím radostným faktem musí mizeti každý drobný smutek
osobní, všechna fňukavost a všechno bolestinství a nám jest jeviti se jako
třída hrdá a veselá.

Ano, budme veselí, soudruzi, přes bídu, robotu a perzekuci! Veselá
mysl půl zdraví. A my potřebujeme mnoho zdraví.

V jednom soudružském časopise četl jsem nedávno noticku o dnešním ženském obleku, ve které vysloveno bylo asi toto mínění: Emancipace znamená osvobození se z pout a starých předsudků. A tak prý totiž jeden profesor dokázal pouhými vahami, že žena je v jistém směru dnes emancipovanější než muž. Lehký letní oblek mužský váží prý 3229 gramů, kdežto celý oblek ženy váží jen 741 gram. Ženské šaty byly prý ještě nedávno přísluvečné svou nepohodlností, dnes však — protože většina dívek chodí do práce a potřebuje obleku praktického — přestaly šněrovačky, dlouhé sukně, velké účesy. Dnes prý je žena oblečena málo, lehce a prakticky, kdežto muž je dosud sešněrován a upjat. To také proto, že ženy prý si určují módu samy, kdežto muži přijímají to, co jim dávají velké dílny krejčovské.

Pisateli této noticky dělá jistě všecku čest mínění, že dnešní ženy jsou emancipovanější v jistém smyslu než muži, protože jejich šaty váží mnohem méně než oblek mužů, protože jsou — zkrátka řečeno — méně oblečené, aspoň kde toho připouští sezóna nebo podnebí. Je to vždy úspěch rozumu, najdou-li se lidé s věcným úsudkem tam, kde většina druhých moralizuje. Dodnes ještě všecko, co načichlo buržoazní přetvářkou — a to bývají i mnozí dělníci —, rozhořčuje se morálně nebo aspoň jizlivě se posmívá, běží-li o dnešní lehkost ženského obleku. Přitom ovšem tato mravokárná většina má potají také svou radost z toho, že šněrovačka již nevězní tělesných půvabů ženských, jejichž příjemný pohyb se tak mile uplatňuje v lehkém oděvu (ovšem jen, pokud tyto půvaby tu skutečně jsou), že krátké sukně odhalily ženské nohy, mnohý pár krásných ženských nohou, o nichž západní lidstvo často po celé věky nic téměř nevědělo, a že konečně zmizely těžké a pitvorné účesy, které daly tolik práce, a proto jen u privilegovaných tříd a stavů bývaly v pořádku, a byly nahrazeny krátkými vlasy, které často i nehezkému obličejí dodávají zvláštního půvabu (ovšem jen tehdy, jsou-li poněkud upraveny).

Nicméně mínění pisatele zmíněné lokálky je poněkud prostomyslné a příliš přímočaré. Věc je ve skutečnosti složitější. Vyhlíží to sice velmi marxisticky, řekneme-li, že ženský oblek stal se praktičtější, protože většina dívek chodí do práce, ale je to sotva kousek pravdy s omezenou platností.

Je jisto, že oblek dělného člověka, muže i ženy, byl v době pracovní vždy prostší a praktičtější než oblek tříd tělesně nepracujících. Byl vždy také chudší. Obroučkovou sukni nemohla mítí děvečka, když kydala hnůj. Ve šněrovačce mohla zřídka pracovati tovární dělnice. Přesto i dělná třída opíčila se po třídě panské, aspoň v neděli a ve dnech svátečních a slavnostních a pokud to dovolovaly její nepatrné prostředky.

V jednom soudružském časopise četl jsem nedávno noticku o dnešním ženském obleku, ve které vysloveno bylo asi toto mínění: Emancipace znamená osvobození se z pout a starých předsudků. A tak prý totiž jeden profesor dokázal pouhými vahami, že žena je v jistém směru dnes emancipovanější než muž. Lehký letní oblek mužský váží prý 3229 gramů, kdežto celý oblek ženy váží jen 741 gram. Ženské šaty byly prý ještě nedávno příslovečné svou nepohodlností, dnes však — protože většina dívek chodí do práce a potřebuje obleku praktického — přestaly šněrovačky, dlouhé sukně, velké účesy. Dnes prý je žena oblečena málo, lehce a prakticky, kdežto muž je dosud sešněrován a upjat. To také proto, že ženy prý si určují módu samy, kdežto muži přijímají to, co jim dávají velké dílny krejčovské.

Pisatelé této noticky dělá jistě všecku čest mínění, že dnešní ženy jsou emancipovanější v jistém smyslu než muži, protože jejich šaty váží mnohem méně než oblek mužů, protože jsou — zkrátka řečeno — méně oblečené, aspoň kde toho připouští sezóna nebo podnebí. Je to vždy úspěch rozumu, najdou-li se lidé s věcným úsudkem tam, kde většina druhých moralizuje. Dodnes ještě všechno, co načichlo buržoazní přetvářkou — a to bývají i mnozí dělníci —, rozhořčuje se morálně nebo aspoň jizlivě se posmívá, běží-li o dnešní lehkost ženského obleku. Přitom ovšem tato mravokárná většina má potají také svou radost z toho, že šněrovačka již nevězní tělesných půvabů ženských, jejichž příjemný pohyb se tak mile uplatňuje v lehkém oděvu (ovšem jen, pokud tyto půvaby tu skutečně jsou), že krátké sukně odhalily ženské nohy, mnohý pár krásných ženských nohou, o nichž západní lidstvo často po celé věky nic téměř nevědělo, a že konečně zmizely těžké a pitvorné účesy, které daly tolik práce, a proto jen u privilegovaných tříd a stavů bývaly v pořádku, a byly nahrazeny krátkými vlásky, které často i nehezkému obličejí dodávají zvláštního půvabu (ovšem jen tehdy, jsou-li poněkud upraveny).

Nicméně mínění pisatele zmíněné lokálky je poněkud prostomyslné a příliš přímočaré. Věc je ve skutečnosti složitější. Vyhlíží to sice velmi marxisticky, řekneme-li, že ženský oblek stal se praktičtější, protože většina dívek chodí do práce, ale je to sotva kousek pravdy s omezenou platností.

Je jisto, že oblek dělného člověka, muže i ženy, byl v době pracovní vždy prostší a praktičtější než oblek tříd tělesně nepracujících. Byl vždy také chudší. Obroučkovou sukni nemohla mítí děvečka, když kydala hnůj. Ve šněrovačce mohla zřídka pracovatí tovární dělnice. Přesto i dělná třída opíčila se po třídě panské, aspoň v neděli a ve dnech svátečních a slavnostních a pokud to dovolovaly její nepatrné prostředky.

kteřé jsou opravdu diktovány zájmy výrobců, spekulujících s touhou po novotě a s chvilkovými náladami a senzacemi. V tomto směru jsou ženy stejně jako muži obětí kapitalistických poměrů výrobních: místo trvanlivého, prostého a vkusného obleku jest jim vnucováno módní bláznění efemérní, dekadentní výraz skomírajících řádů společenských.

Teprve věk vítězného socialismu se svou pracovní povinností pro všechny, teprve vítězný proletariát, až po definitivní porážce buržoazie zahájí svou epochu, uplatní také v módě a ve způsobu oblékání se práci jako usměrňující živel. Až pomine kapitalistický chaos výrobní, až ziskuchtivost přestane určovati výrobu, i to vše, čeho člověk potřebuje ke svému oblékání se a zdobení se, bude opravdu účelné, osvobozené a zdravé. Ale erotická povaha obleku bude i v každé příští době zachována. Osvobozený člověk moderní bude jistě usilovati o to, aby také v pohlavním životě dospěl k nejvyšší metě, tj. k lásce jako dílu uměleckému. A při tom mu bude nápomocen i nový oblek.

V Praze 8. července 1926

Přišli jsme letos o jaro. Těch několik pěkných, ale příliš suchých dní dubnových nemohlo vyvážit deštivý květen a červen. Počasí spiklo se s buržoazií k ožebračovací kampani proti chudému lidu. Neboť bohatý člověk nahradí si každou ztrátu, i umělé jaro si někde udělá, není-li jara přirozeného. Ale chudý člověk pracující přijde navždy o něco ze života, ztratí-li pěknou jarní neděli. A věřím, že i dnes ještě, ve věku nejsurovějšího hamižnictví, jsou desetitisíce prostých lidí milujících jaro a čekajících na tuto dobu obrozených sil.

Různí lidé mají ovšem různé chutě. I pokud běží o roční doby a počasí. Jsme všichni tak nemilosrdně zasazeni do ekonomického pekla, že i v tomto směru rozhodují o nás, nešťastných lidech civilizovaných, nikoli tak skutečné záliby osobní, jako spíše okolnosti povahy velice hmotné, zájmy více nebo méně hospodářské.

Existuje-li pro bohatou dámu buržoazní jen zima a léto, zima, končící pro ni v den, kdy odjíždí do lázní a zamění velkoměstské plesy, koncerty, divadla atd. za radovánky na mořském pobřeží nebo za lázeňskou promenádu a hernu, a léto, končící s návratem do města, — má pracující žena instinktivní nechuť k zimě, protože zima je dražší než léto a činí chudému člověku mnohem více starostí. Vůbec dělný člověk potřebuje pěkného počasí pro své volno i často pro svou práci, kdežto kapitalista potřebuje především konjunktury, a počasí je mu fuk. Však i kapitalista agrární zpeněží stejně krásné počasí jako počasí katastrofální: na tomhle snad vydělá ještě více. Tulák potřebuje

kteřé jsou opravdu diktovány zájmy výrobců, spekulujících s touhou po novotě a s chvilkovými náladami a senzacemi. V tomto směru jsou ženy stejně jako muži obětí kapitalistických poměrů výrobních: místo trvanlivého, prostého a vkusného obleku jest jim vnucováno módní bláznění efemérní, dekadentní výraz skomírajících řádů společenských.

Teprve věk vítězného socialismu se svou pracovní povinností pro všechny, teprve vítězný proletariát, až po definitivní porážce buržoazie zahájí svou epochu, uplatní také v módě a ve způsobu oblékání se práci jako usměrňující živel. Až pomine kapitalistický chaos výrobní, až ziskuchtivost přestane určovati výrobu, i to vše, čeho člověk potřebuje ke svému oblékání se a zdobení se, bude opravdu účelné, osvobozené a zdravé. Ale erotická povaha obleku bude i v každé příští době zachována. Osvobozený člověk moderní bude jistě usilovati o to, aby také v pohlavním životě dospěl k nejvyšší metě, tj. k lásce jako dílu uměleckému. A při tom mu bude nápomocen i nový oblek.

V Praze 8. července 1926

Přišli jsme letos o jaro. Těch několik pěkných, ale příliš suchých dní dubnových nemohlo vyvážit deštivý květen a červen. Počasí spiklo se s buržoazií k ožebračovací kampani proti chudému lidu. Neboť bohatý člověk nahradí si každou ztrátu, i umělé jaro si někde udělá, není-li jara přirozeného. Ale chudý člověk pracující přijde navždy o něco ze života, ztratí-li pěknou jarní neděli. A věřím, že i dnes ještě, ve věku nejsurovějšího hamižnictví, jsou desetitisíce prostých lidí milujících jaro a čekajících na tuto dobu obrozených sil.

Různí lidé mají ovšem různé chutě. I pokud běží o roční doby a počasí. Jsme všichni tak nemilosrdně zasazeni do ekonomického pekla, že i v tomto směru rozhodují o nás, nešťastných lidech civilizovaných, nikoli tak skutečné záliby osobní, jako spíše okolnosti povahy velice hmotné, zájmy více nebo méně hospodářské.

Existuje-li pro bohatou dámu buržoazní jen zima a léto, zima, končící pro ni v den, kdy odjíždí do lázní a zamění velkoměstské plesy, koncerty, divadla atd. za radovánky na mořském pobřeží nebo za lázeňskou promenádu a hernu, a léto, končící s návratem do města, — má pracující žena instinktivní nechuť k zimě, protože zima je dražší než léto a činí chudému člověku mnohem více starostí. Vůbec dělný člověk potřebuje pěkného počasí pro své volno i často pro svou práci, kdežto kapitalista potřebuje především konjunktury, a počasí je mu fuk. Však i kapitalista agrární zpeněží stejně krásné počasí jako počasí katastrofální: na tomhle snad vydělá ještě více. Tulák potřebuje

dnů suchých a teplých, dívka rovněž, a hlavně večerů krásných, básník miluje jaro, když v zimě dobře zpeněžil svou knihu, a stará panna vzdychá nejlépe na podzim...

Kdybych chtěl vypočítávati všechny odstíny lidského poměru k ročním dobám a počasím podle třídních, stavovských, odborových a konečně i biologických rozdílů, vyplnil bych tím bezpochyby tlustou knihu.

Nehledíc však ke všem těmto speciálním rozdílům, jsme ještě všichni natolik stejnými dvounohými neopeřenými živočichy, abychom měli aspoň utajeně v sobě elementární poměr ke čtyřem ročním dobám mírného pásma podle jejich povšechného rázu. Bezděčně nebo uvědoměle pociťujeme, že

jaro je tvůrčí,
léto je líné,
podzim je sentimentální,
zima je pilná.

A tohle je hlavní a trvalé dělení nade všemi subjektivními libůstkami, potřebami, zájmy. A poněvadž nejvyšším květem našeho lidského života není ani lenost, ani sentimentálnost, ani pouhá píle, nýbrž tvůrčí duch a tvůrčí práce, musí býti nejlepší a nejkrásnější ona roční doba, která nám pomáhá rozkvéstí nejvyššími květy. Tedy:

jaro má býti nejkrásnější.

Jsme-li přírodou nebo sociálními poměry oloupeni o jedno jaro, jsme téměř zkráceni o jeden rok života. Aspoň my, lidé uvědomělí, kteří chceme žít (nejen živořit) a tvořit (nejen mordovat), tvořit krásné a užitečné věci, krásné a užitečné revoluce, knihy, stroje, lásky atd. A my, lidé chudí, my dělníci, maloročníci, básníci, milenci, tuláci. Ztratili-li jsme duben, květen, červen, revoluce nám zmokla, úroda byla pokažena, láska spoutána, silnice rozblácena. Kdo nám to nahradí?

A špatné jaro je pro nás ještě horší ve městě než na venkově. Venku aspoň z oken můžeme přihlížeti k obrození sil, k přívalu zeleného života a ptačích zpěvů, k té krásné chuti, s kterou všechno čeká na trochu slunce. Ale ve městě je nesmírně teskný v ubohých parcích zavodněných i v pustých restauracích zahradních nad mokkými střechami šedivých bloků pod šedivou oblohou.

Takové jaro je letos. Vlastně bylo, neboť už je ve skutečnosti po něm, už jsme je neodvolatelně ztratili. Veliké jarní kvetení odkvetlo

bez nás. Nevydali jsme se s novou chutí na bílé silnice. Kdo spočte všechny hubičky, o které přišli milenci? A jak nám přelo, přelo do našich ulic, když se v nich shromažďovaly tisíce proletářů, aby protestovaly proti podlému spiknutí mezinárodní buržoazie k novému oloupení pracujícího lidu!

*

Ještě nepřestala Prahu zaplavovati voda nebeská, a již tu byla nová záplava — sokolský slet. Po delší době byl to zase veliký shon vlastenecký, jehož celková povaha a úroveň mohly přilákati na pražské dláždění značné tisíce příslušníků vrstev maloměstských a třídně neuvědomělých z pražského okolí i z různých končin republiky, kde dosud neumřela důvěra k českým heslům vlasteneckým a praporům, pod nimiž se tak dobře řeční, pije, obchoduje a hlomozí všem, kdož zapírají si nebo nevidí dosud pravou skutečnost. „Státotvorní“ politikové spekulovali jistě předem s příjemnou pro ně možností, že několikadenní paráda sokolská zlomí na okamžik odpor nejširších vrstev lidových proti vyděračné hospodářské politice buržoazie: *circenses* (hry) dávány byly vládnoucími odedávna tím ochotněji, čím méně bylo ochoty dáti jim *panem* (chléb). Ale jako my si nesmíme zapírat, že letošní slet sokolský posílil přece jen do jisté míry u davů dosud vlasteneckých sokolská hesla, o jejichž úplné dutosti v dnešní době nelze pochybovati, tak na druhé straně nesmějí se jistě naši vladaři, páni a junkeři těšiti, že chvilkový jásot přehlušil nadlouho hlas nespokojenosti ve vrstvách třídně neuvědomělých nebo že napravil hlavu jedinému skutečnému socialistovi, tj. třídně uvědomělému bojovníkovi proti soukromokapitalistické společnosti.

Letošní manifestace sokolská nelišila se ve hlavní věci: duchovním a kulturním obsahem, nikterak od sletů předešlých. Sokolské maloměstství a sokolský nevкус zaplavily ulice. To je přirozeno. Nepopíratelný půvab davových cvičení, projevivší se na stadiónu, má vždy a všude povahu elementární: nutně se objeví všude, kde veliká organizace má dosti mechanické kázně, kde veliký počet stejně zbarvených tvorů činí přesně stejné pohyby ve stejných řadách. Ale tam, kde sokolský duch měl by se projevit jako kulturní veličina mimo cvičiště, tam vyjde najevo, že dnešní sokolstvo je konglomerát bez jediné veliké myšlenky sjednocovací a tvůrčí, ve sváteční dny sehnány měšťáckými nebo maloměstáckými předáky — advokáty, rezníky, hostinskými atd. — k větší cti a chvále vlasti vlastníků, ale bez jakéhokoliv úsilí kulturního. Sbírká sokolských plakátů, dosud vyšlých, nejlépe, ale také nejtrudněji charakterizovala by „sokolskou myšlenku“.

V den hlavního průvodu sokolského šel jsem ráno proti proudům

valícím se ke středu Prahy. Nic jsem nepotkal z toho, co denně potkávám. Většinou cizí tváře táhly proti mně, cizí svět. Nic také z toho, co vídám na projevech uvědomělého lidu. Ale zato tolik tváří prozrazujících úplnou lhostejnost k životu politickému, sociálnímu, kulturnímu, věčné vězně domácností, do nichž nevejde myšlenka... *Vlast vlastníků pořádala circenses...*

V Praze 15. září 1926

Přes veškeru civilizaci, kterou se honosí buržoazní epocha a která opravdu tu a tam ukázala lidstvu velikolepé možnosti pro zevnější stránku sociálního života, přes veškeru kulturu naší doby, která z jednotlivých mozků a srdcí buržoazních i socialistických vydala květy nejvyššího snažení rozumového, mravního i krasocitního, jest v naší společnosti ještě tolik *nejtemnější pevniny*, že je to někdy k pláči, někdy k smíchu, a vždycky ku podivu, že to u *většiny* podivu nevzbuzuje a nevyvolává odporu a rozhořčení.

V teorii má naše společnost již všechny potřeby a zbraně, aby mohla vyhladiti ze sociálního života temná místa, která jsou její hanbou a jejím odsouzením, má také u svých nejlepších duchů uloženy dobré plány k tomu a silné představy obrodné. Ale její praxe je ubohá. A tím ubožejší, čím horší jsou smrtelné křeče soukromokapitalistického pořádku. Neboť temná místa udržována jsou po našem světě právě kapitalistickým hospodářstvím a buržoazní přetvářkou a potvrzají, dokud nezmizí poslední stíny těchto dvou zlých mocností. A čím rozvrácenější je soukromokapitalistický pořádek, čím hlouběji klesá mravnost vládnoucí třídy, čím větší je rozpor a zápas mezi novými ideály a starým světem v kulisách kapitalistického a buržoazního pořádku, tím černější jsou temné stránky společnosti, ona místa, kde staré řady jsou již nezávazné a nové představy o kulturní vznešenosti ještě neznámy.

Vedle hospodářské bídý vykořisťovaných a vyděděných obsahuje nejvíce temné, ba nejtemnější pevniny dnešní život pohlavní, aspoň v kruzích nemajetných a polomajetných. Právem mluví se dnes o pohlavní bídě. A právem obviňují osvícení odborníci jako hlavní příčinu této bídý *buržoazní pokrytectví*, klasickou již veličinu v dějinách mravů, která spolu s náboženskou ideologií a hospodářským útlakem, jsouc sama důsledkem rozporu mezi mravní ideologií a hospodářskou tendencí buržoazie, rodí denně tisíce zločinů a zadržuje veškeren pokrok v životě pohlavním.

Všední, a právě proto poměrně nepatrný, nicméně však řvoucí a strašlivý příklad dnešní bídý pohlavní proběhl v těchto dnech „soudními

síněmi“. Nemám po ruce ani jmen, kterých bych stejně nepoužil, ani přesných dat, která jsou celkem vedlejší. Rudé právo psalo před několika dny o věci dosti obšírně a zhodnotilo ji z třídního hlediska. Třeba však jíti poněkud hlouběji.

Případ jest, jak jsem řekl, docela všední, a jeho podstata dá se naznačiti několika slovy. Mladý muž obyčejného druhu maloměstského měl milostný svazek s chudobnou dívkou, na manželství se přitom nemyslilo, nicméně poměr „nezůstal bez následků“, dívka dala si pak pomoci a — zemřela.

Kdybychom posuzovali věc toliko z třídního hlediska, zapadli bychom bezpochyby až po krk do maloměstského moralizování. Řekli bychom nejspíše: Zámožný mladík svedl chudé děvče, ale chyby své nenapravil, nýbrž vydal je napospas fušerce a připravil je o život.

Zní to docela pěkně a dojímavě. Ale je to náramně pohodlné. Všecko svede se na neodpovědné svedení a netřeba již o věci uvažovati. Netřeba hledati kořen typického příkladu pod povrchem.

Mluvíme především příliš často o „svedení“. Vyskytují se jistě typické případy mužského „svedení“, kdy muž vědomě využívá ženské nevinnosti z pouhého požitkářství. Ale měli bychom býti opatrnější, jde-li o skutečný milostný svazek: líbí-li se dvě lidí různého pohlaví sobě navzájem a jsou-li k sobě pohlavně přitahováni, bylo by snad prospěšnější jim poraditi, jak mají své lásky využití způsobem sociálně i individuálně neškodným, ne-li dokonce prospěšným, a nestarati se valně o to, kdo koho „svedl“. Vždyť to nelze ani tak bezpečně zjistiti. Činí-li obecná morálka odpovědným pravidelně muže, ženy samy činí nejčastěji odpovědnou ženu, ale obé jest pochybné. I kdybychom zjistili, že jedna strana počínala si výbojně, nezjistili jsme tím, nesváděla-li druhá strana mnohem silněji nežným opakem výbojnosti.

A druhá chyba: Nemůžeme hleděti přece na každý milostný poměr majetnějšího muže s chudým děvčetem jako na pouhou otázku třídní, třídní zlo. Jistě třídní rozpor má tu svůj význam, hlavně pro formu poměru a jeho rozuzlení, často rozhodný význam. Ale především neuvědomují si ho obě strany vždycky a včas. Je ovšem pravděpodobno, že — nejčastěji — třídní zájem mužův zvítězí nad láskou, hlavně když se již vybouřila. O to stará se naše společnost velmi usilovně. Ale kde je psáno, že takový milostný poměr nebyl přese vše pravý a čistý, že muž, který se později ožení „podle svého stavu“, a děvče, které se rovněž „přiměřeně“ vdá, nebudou vždy vděčně vzpomínati na svou lásku, která se v manželství tak zřídka vrací. Otázka nezní tedy: jak zabrániti milostnému poměru mezi dvěma lidmi různého příslušenství třídního, nýbrž spíše: jak zabrániti, aby třídní rozpor v tomto milostném poměru neměl zlých následků.

Požadavek třídní endogamie, tj. požadavek, aby se lidé snoubili jen v mezích své třídy, nelze přece kategoricky vysloviti, hlásati a uplatniti. Je nejen neproveditelný, ale byl by v jádru dokonce zpátečnický. Proletářská třída je na vzestupu, sahá stále rozhodněji po vyšších hodnotách rozumových, etických a krasocitných: jedním důsledkem toho v mladé ženské generaci proletářské je vyšší kultura tělesná, volnější názory pohlavní, smělejší pohyb a větší zájem o věci veřejné, což všechno právě pozorujeme kolem sebe a co se tak ostře liší od zakřivenutého a ubohého stavu předválečného. Projevuje se to ovšem u chudých děvčat jednak rozhodnějším šilháním po „lepších partiích“, jednak však také touhou po kulturnějších svazcích milostných, kterých nenalézají vždy ve svém prostředí třídním. Je to snad třídní zrada? Nikoli, je to přirozený důsledek sociálního vývoje a povzbudí to i mladou mužskou generaci proletářskou k většímu usilování o kulturní hodnoty.

A konečně: představuje-li milostný poměr chybu, máme opravdu po maloměšťácku žádati, aby tato chyba napravována byla další chybou, manželstvím, které ve většině takových případů jako velkou většinou vůbec jest nešťastné? Kdy konečně odvykneme si hospodářskou instituci manželskou považovati s měšťáky za nutný důsledek milostného poměru nebo za pravou snubní formu?

Tedy: 1. je-li svedení ženy mužem věcí pravidelně pochybnou, 2. není-li milostný poměr dvou lidí různého příslušenství třídního sám o sobě žádným neštěstím a 3. nemá-li smyslu napravovati chybu erotic-kou chybou manželskou, — kde vězí ve zmíněném případě zlo a proč je zjevem z nejtemnější pevniny?

Není dnes osvíceného člověka, zbaveného náboženských a maloměšťácko-ideologických předsudků a poněkud seznámeného s otázkou pohlavní, který by nevěděl, že pohlavní láska je dnes samoučelný kulturní činitel a že její nejvyšší naplnění — dítě — má jen tehdy rozumný a etický smysl, když jest podniknuto s rozmyslem a z hlediska eugenického. Ale měšťácká společnost jako by zhola nic o tom nevěděla. Nejenže ponechává milostné dvojice bez rady a pomoci, nýbrž ještě k tomu svou morálkou vrhá je do nejhorších nesnází a svými zákony vydává je napospas zločincům.

Ano, jenom v nejtemnější pevnině, jenom na černém rubu naší lesklé společnosti mohou ještě existovati paragrafy proti umělému potratu, které vydávají statisíce žen napospas vyděračným fušerkám v případech, kdy snadný zákrok odpovědného lékaře vyvedl by z těžkých nesnází ženu, milostnou dvojici nebo celou rodinu. Jen na tomto černém rubu honosivé společnosti měšťácké mohou býti ještě tak rozšířeny neodpovědnost, nevědomost a kulturní nevyspělost, jež zabra-

ňují lidem, aby ze svého milostného života vyloučili nevítané těhotenství.

Ve zmíněném případě žádala fušerka přes deset tisíc korun a dostala pět tisíc za „operaci“, kterou děvče zaplatilo smrtí a za kterou ve zdařilých případech placeno bývá v kruzích méně majetných tři až šest set korun. Za tento dvojnásobný zločin — vyděračství a vraždu —, který není v naší době zhora nic neobyčejného, poněvadž je nezbytným důsledkem buržoazní přetvářky (morálky) a měšťáckých zákonů, je odpovědná především společnost.

Mluvíti o svůdcích je velmi pohodlné. Mnohem hlasitěji měli bychom mluvíti o reakční třídě, která zotročuje lásku a dělá z ní svými zákony i svými mravy neřest.

V Praze 28. září 1926

Buržoazie, která pohlavní pokrytectví zavedla jako obecný zákon, hraje velmi šalebnou hru i se slovem pornografie. Pornografickou jest jí toliko ta literatura a pornografickým toliko to výtvarnictví, jež buď spekulující s pohlavní chtivostí lidskou, jsou prosty jakékoliv kladné hodnoty, nebo jsou svou vnitřní smělostí a výbojností nepohodlny vládoucí třídě. Spisovatelé, básníci, malíři, sochaři — hlavně uznání a nezabíhající duchem za meze toho, co měšťáctvo dovoluje, zůstávají vždy umělci nepornografickými, i kdyby sestoupili až ke dnu toho, co může svými stěnami obsáhnouti velkoměstský nevěstinec nebo měšťácká ložnice.

Čertví jak vlastně buržoazní liberalism dokázal namluviti celému téměř světu, že umělcova pornografie není pornografií. Zabil tím ovšem tré much jednou ranou: zachoval si dekorum, uměleckou svobodu i svou pornografii. A přece je to pošetilst, je-li umělecká pornografie považována za nepornografii.

Prostí lidé nepochopí také tohoto měšťáckého úskoku, protože nedovedou pravidelně rozlišovat umění od neumění, a budou hleděti na pornografii jako pornografii beze zřetele k tomu, má-li uměleckou nebo kulturně historickou hodnotu. To znamená, že onen účel pornografie, který tak pohoršuje moralisty, plní umělecké dílo pornografické stejně, ne-li lépe, jako pornografické bejlí. Bezpochyby lépe, poněvadž má v moci silnější prostředky sugestivní než pornografie řemeslná.

Jest ovšem v umělecké pornografii estetické nebo i etické plus, které živočišný zájem může povznést do vyšší sféry sociální. Ale v kolika případech jest pro toto plus vyhledávána! Kolik čtenářů Zolovy Nany nebo Země nesáhlo k těmto knihám především pro osobní požitek pohlavní povahy, nýbrž pro sociální pohled, více uchvacující a plod-

nější! Kolik čtenářů Boccacciova Dekameronu chce se především kochati kulturně historickou hodnotou těchto novel?

Pornografie je prostě literární nebo výtvarné líčení toho, co křesťansko-buržoazní společnost nazývá svináctvím, jakmile to přichází na veřejnost. Pornografie zůstává pornografií, i když má umělecké nebo etické tendence: pornografiemi byly i některé středověké spisy církevních mravokárců. Pornografem byl v jistých spisech Ovid jako Sotad, Zola nebo Lemmonier jako Mendès, autor krásného Bubu z Montparnassu jako úpadkově měšťácký modernista Morland. Můžeme rozlišovati pornografii uměleckou od pornografie řemeslné, ušlechtilou od nízké, vtipnou od nudné — ale o smyslném účinku pornografie rozhodují momenty, které mohou býti stejně obsaženy nebo viděny v díle umělecky, kulturněhistoricky nebo eticky hodnotném jako nehodnotném.

Nedáme si tedy nikým namluviti, že například Zolova Nana není pornografií přes velikou svou hodnotu slovesně uměleckou, neboť tento román líčí skutečně měšťácké „svináctví“ francouzské před francouzsko-německou válkou (1870—1871), a člověk, který chce se pohlavně „rajcovat“, najde k tomu v této knize hojnou příležitost. Podobných příkladů našli bychom v slovesném i výtvarném umění na sta. Pornografie existuje, protože existuje pohlavní život, o nějž velká část obecnstva má zájem a v němž i mnozí spisovatelé, umělci a vědátoři našli pochopitelné zálibení. Obchodníci nemohli se při tom ovšem opozditi. —

Kdo tedy odsuzuje pornografii pro její dráždivý účinek pohlavní, pro její domnělou nebo skutečnou povahu znemravňující, musí odsuzovati z tohoto hlediska stejně pornografii jinak hodnotnou jako pornografii jinak bezcennou. Dobrým spisovatelům a umělcům nelze tu poskytnouti výsadu před literárními nebo výtvarnými nádeníky. Naopak: z hlediska moralistů nutno je považovat rozhodně za nebezpečnější.

Ale ve skutečnosti jest pornografie nebezpečna jen mládencům a pannám příliš nezletilým, čili jen tam, kde posiluje snad předčasné vyvinutí pohlavního pudu a předčasné výstřednosti. Jinak je pornografie i její smyslný účinek důsledkem, nikoli příčinou pohlavního zájmu. Ba ve věku měšťáckého pokrytectví, které má nejhorší pedagogii pohlavní, poskytuje pornografie nesčetná poučení mladým lidem, kteří vstupují do života.

Činiti rozdíl mezi pornografií hodnotnou a pokoutní jest ovšem nutno. Před pornografickými škváry nutno varovati stejně jako před jinými škváry literárními. Rozumný člověk i tehdy, když se chce knihou pobaviti nebo polechtati, spojí příjemné s užitečným, sáhne k takové

knize, která by ho zároveň povznášela, učila, povzbuzovala. A proletář má sáhnouti po knize především socialistické.

Nuže, máme právě dokončenu velkou socialistickou pornografii, pět tlustých svazků nebojácných výkladů o pohlavním životě od prvních dob lidstva až k nejnovějšímu úsilí pohlavně kulturnímu. Jmenuje se Dějiny lásky. V tomto čísle Reflektora jsou inzerovány. Nechci jim dělati reklamu na tomto místě, ale chtěl bych, aby mnoho a mnoho socialistických lidí je četlo, neboť byly pro ně sestaveny a napsány. Měšťáci budou prskat.

V Praze 28. října 1926

V Československu vlají dnes vlastenecké prapory, vlastenecké muziky chodí ulicemi a sta vlasteneckých řečníků promlouvá nadšené a polonadšené řeči. Je mezi nimi mnoho takzvaných pokrokářů a takzvaných socialistů, a ti zdůrazňují především demokracii, demokracii a zase demokracii, poněvadž „demokracie je v nebezpečí zprava i zleva“. Tito vlastenci a demokrati vědí sice většinou, že jejich pojmy jsou popleteny a že by bylo jim domysleti nalevo nebo napravo, aby vůbec za jejich pustými frázemi a průpovídkami byla nějaká věcná, tj. třídní skutečnost, ale na prázdná slova, nalíčená nadšením a mravností, nachytáš ještě dnes nejvíce hňupů (po česku herinků), a proto jsou demokraty a státotvornými: vždyť ta naše „nejlepší demokracie evropská“ staví pro všechny nadšulpase vládních a loajálně opozičních stran žlabu tak úchvatně nízko, že každý je ochoten dáti se uchvátiti demokracií, státotvorností a loajálností. Co by také zbylo z většiny toho panstva, kdyby se neohánělo od rána do večera bublaninou z liberálně demokratické ideologie měšťácké? Očividná maloměšťácká sláma, na povrchu právě došlá z obecního stohu, pod povrchem skrz-naskrz prohnílá. Nezařadíš to mezi proletariát, nezařadíš to mezi měšťáky, nezařadíš to mezi intelektuály: naštěstí jsou tu politické strany: do těch se vejde ledacos a rovnou k žlabu a kormidlu...

Nechme toho. Z těch našich ohnivzdorných demokratů jsou jedni prostě omezení, poněvadž od malička živořili v žaláři maloměšťácké ideologie, „volné myšlenky“ a sociálního reformismu, aniž mohli se pro samé skvostné myšlenky, nápady a systémy dobrati „pravé skutečnosti“, a druzí jsou prostě chytráctí: za nic na světě nedostaneš je na logickou levici, kdežto opačnou logiku, Hudce a Stříbrného (čili: když jsem měšťácký demokrat, vykašlu se na dělníky, hlavně když mi už pomohli do sedla!), považují dosud pro sebe za předčasnou. Dějiny popřevratové „demokracie“ u nás jsou dějinami omezenosti a chytráctví, „idealismu“ a podfuku, důkazem, že značná část českého

živlu vězí dosud hluboko v typickém maloměšťáctví (chudobě ducha spojené s přetvářkou), charakterizujícím celé české „obrození“ i „osvobození“.

Tito lidé nikdy nepochopí nebo nepřiznají, že se svou „demokracií“ přejali pojem buržoazií zfalšovaný, nepochopí a nepřiznají, že jejich lidovláda je ve skutečnosti nutně nástrojem vládnoucí třídy hospodářské, kapitalistické buržoazie, kdežto skutečná demokracie, lidovláda, již dějinným vznikem pojmu a především nutným jeho obsahem musí býti nejen opakem monarchie, ale i opakem buržoazní republiky, musí nejen odstraniti výsady vládařů, šlechticů, junkerů a kněží, nýbrž i výsady držitelů kapitálu a výrobních prostředků: že to tedy může býti jen vláda pracujícího lidu čili vláda dělníků a pracujících rolníků.

O tom nebylo sporu mezi skutečnými socialisty, pokud nevězeli v utopismu nebo reformismu, od té chvíle, kdy hospodářský vývoj došel k průmyslové revoluci a sociálně rozdělil společnost na *buržoazii* a *lid*. Již Louis Blanc napsal před rokem 1841: „Slovem buržoazie rozumíme souhrn občanů, kteří vlastní výrobní nástroje nebo kapitál, pracují vlastními prostředky pomocnými a jsou na druhých nezávislí. Lid pak jest souhrn občanů, kteří nemají kapitálu a jejichž životní existence jest úplně závislá na druhých.“ V této první době odporu proti kapitalismu znamenal lid totéž co proletariát, a již tehdy bylo zjevno, že lid čili proletariát bojuje na barikádách, ale po vítězství ozbrojuje se buržoazie proti proletariátu. A znamenal-li lid totéž co proletariát, mohla znamenati lidovláda, demokracie opravdu jen vládu proletariátu, vládu dělnické třídy, a nikoli to, co buržoazie a její nohsledi nazývají dnes demokracií, totiž vládu „celého národa“ oproti monarchii. Tak tomu bylo již v letech 1831–1848, v tomto smyslu mluvil také Marx o pozdvižení proletariátu na třídu vládnoucí, o dobytí demokracie. A podle Engelse znamenala demokracie tehdy komunism.

Bylo přijíti desítiletím matení pojmů a revizionismu, aby sociální demokracie, dědička nauky Marxovy, zavrhla čisté pojmy socialistické a přidržela se buržoazních falzifikátů až ke zradě.

Podrobněji dočtete se o tom v Beerových Dějinách socialismu a sociálních hnutí. Dočtete se v nich vedle mnoha jiných věcí také například toho, kdy a jak vznikl pojem revoluční diktatury jako logický důsledek střízlivého a reelního uvažování revolučního. Uvidíte, jak od Buonarrotiho až po Marxe a pak Lenina vyhraňoval se tento pojem stále určitěji, až se stal pevnou a nezbytnou složkou socialistické revoluce pro celou dobu jejího zápasu s kapitalistickým světem.

Každý třídně uvědomělý dělník a v socialistickém hnutí pracující

proletář nebo intelektuál musí čísti a znáti tuto knihu dějepisnou, jejíž sloh je jasný jako čistý pramen a jejíž obsah je podán s přehledností a vervou téměř uměleckou.

V Praze 10. listopadu 1926

Onehdy dal jsem si otázku, má-li člověk, má-li hlavně socialista právo na *škodolibost*. Přivedly mě k této otázce Lidové noviny, které nám vytkly, že jsme škodolibě psali o živelní katastrofě na Floridě: prozradili jsme prý tím malou kulturu srdce. Je to možné, prosím.

Přistihl jsem se v životě několikrát nejen při úplné bezcitnosti vůči bližnímu, nýbrž také při škodolibosti, to jest při radosti z toho, že bližní utrpěl škodu. Bylo to, pokud se pamatuji, vždycky na dištanc: neměl jsem dosud potěšení bližního skutečně nenáviděného viděti zblízka například rozsápaného vlakem. Viděl jsem takové sebevrahy nebo dělníky při práci zachycené strojem a neštěstím — neviděl jsem však v takové konečné situaci nějakého důkladného nadlumpu. O těch jsem jen slýchal, a bez mučení se přiznávám, že jsem ve svém srdci tancoval nadšenou karmaňolu, když je odpravila pomsta nebo náhoda.

Nic není pohodlnější, marnější, pokrytečtější než úcta nebo neúcta k pojmům vytrženým ze života, skutečnosti a souvislosti: k absolutním strašidlům. Se všemi je to někdy více nebo méně takové, jako například s „národem“, jímž měšťáci nejvíce se ohánějí v době nejzuřivějšího třídního boje. Žádná veličina tohoto druhu není tak absolutně bezpečná, aby někdy nemizela, nerozplývala se v příboji života, žádná ctnost není chráněna před možností, že se stane nectností, žádná nectnost není tak dokonalá, aby za určitých okolností neobjevila se býti ctností. Jsou všechny relativní; jsou tím, zač bývají obecně považovány, jen v určitých poměrech nebo pro určitou skupinu lidskou.

Škodolibost je nectnost povšechně jistě ošklivá, je to vlastnost nesociálních povah, je to maloměšťácká vlastnost: jsou takové povahy, že jim škoda bližního působí radost vždy a všude. Jsou to povahy duševně choré. Ale jako nezabráníme srdcím nejvíce milujícím, aby nejvíce nenáviděla, tak nezabráníme ani myslím velkodušným, aby jimi nehnul záchvěv jakéhosi uspokojení, když například — mluvme zcela konkrétně — lichvář přijde o jmění, tyran o hlavu nebo kdokoli z houfu protirevolučních a reakcionářských šelem třeba jen o takzvanou čest, poněvadž ho zavrou do kriminálu pro nějaký podvůdek.

Kultura srdce je pěkná věc, vnitřní bohatství, ale nesmí se státi slabostí. Potřebujeme silných srdcí v době, která přes veškeru korupci jest přece jen veliká, nabitá možnostmi a nutnostmi velikých činů. Ale silná srdce nemohou býti sentimentální ani humánní za každou

cenu. Silná srdce čelí bídě a křivdě, ale jdou přímou, ba někdy zdánlivě ukrutnou cestou, běží-li o to, aby bída a křivda vypleněny byly od kořene, systematicky v duchu vývoje našeho rodu, — a nikoli jen mastičkářsky léčeny a látány po způsobu moralistním a humanitním.
(Cenzurovány asi 43 řádky.)

Jsme právem škodolibí, kdykoli běží o škodu celé měšťácké třídy i každého měšťáka zvláště. Míra této škodolibosti je různá podle toho, o koho běží! Jsou případy, kdy i s měšťákem lze míti soucit. Také měšťák je tu a tam ještě člověk; jsme tak spravedliví, že tohle uznáme, ač ohromná většina měšťáků je naprosto bezcitná, běží-li o dělníky a proletáře, protože se naučila hleděti na malého člověka pracujícího jako na pouhý výrobní prostředek a nic více. Nedokazují toho ovšem žurnalistikou, ideologií, traktáty, nýbrž skutky. A ty platí! —

Živelní katastrofa na Floridě zpusťovala věci a bytosti živé i neživé, kterých je škoda a kterých upřímně litujeme, aniž proléváme přitom žurnalistických slz. Ale zpráskala také nestoudné příživníky, kteří nejnesmyslnějším hýřením a zbohatlickými kousky v době nejstrašlivějších krizí světových dokazovali, že patří mezi nebezpečné šelmy, šelmy nemající omluvy prosté živočišnosti, nikoli mezi skutečné lidi. Máme plné právo — když jsme neměli možnost katastrofě zabrániti pro ty spravedlivé a nevinné — míti radost z toho, že tito zhýčkaní a nestoudní zlosynové pocítili na sobě aspoň metlu přírody, když metla revoluce se ještě opožďuje.

Dosti! Jsem škodolibý, protože prožívám denně za celé zástupy hoře jejich bída a jejich otroctví, které je důsledkem nejen ničemných řádů, ale i reakcionářské bezcitnosti.

PROLETÁŘSKÝ RÁDCE

B. V., Újezdec, Morava: Obať se na příslušnou pokladnu nemocenskou. Nemůžeš-li, tedy na zemský výbor moravský: pro dívky s nemocnými plicemi přišel by v úvahu Šrobárův ústav ve Smokovci v Tatrách; k moři posílány býti nemohou. Grado nelze vůbec doporučiti po minulých zkušenostech. Pro dívky bez plicních chorob je lepší Cerkvenice, o které může tě informovati známá pracovnice slečna Marie Stejskalová v Brně.

VI.: Dvě věci redakce činiti nemůže: pomáhati do Ruska a opatrovati zaměstnání. Běží-li o závažnější případy povahy nikoli zcela soukromé, nutno se obrátiti jen na ústředí strany.

Soudruhu A. Nečáskovi. Tázete se 1. Je KSČ stranou sjednocující proletářské masy bez rozdílu národnosti a vyznání, nebo je exponentem určitého směru v náboženských otázkách (bezvěří)? Považuje za prospěšnější jednotu proletářů všech vyznání nebo další tříštění jednoty boji náboženskými? 2. Může býti uvědomělý katolík plnoprávným členem KSČ?

Naše odpověď: Považujete-li se za člena KSČ a jste-li skutečně členem organizovaným, pak vaše názory, jimiž odůvodňujete svůj dotaz a které jsou z vašeho dotazu také zjevné, představují nejžalostnější a nejnebezpečnější „pravou úchylku“ jak od programu komunistické strany, tak od nezbytného jejího světového názoru, kterým jest marxistický komunismus se svým historickým materialismem. 1. KSČ snaží se dosíci jednoty dělnické třídy pro hospodářský i politický boj s vládnoucí třídou buržoazní a kapitalistickou: pokud o to běží, nemůže hleděti k stranické a náboženské příslušnosti proletářů. Do boje proti soukromokapitalistické společnosti voláme i proletáře věřící dosud kněžím a náboženským pověrám, to však neznamená, že je voláme do strany své, která musí zůstat čistou stranou marxisticko-leninskou. Pokud ve straně věřící proletáře máme, jest naší povinností, abychom — se vši šetrností k důsledkům jejich předchozího vývoje a historicky nutného stavu duchovního — snažili se je pomalu převychovati v duchu historického materialismu a Leninových hesel „Náboženství je opium“ a „Buďme výbojnými materialisty“. Tedy: *do jednotné fronty* voláme i katolíky, pokud chtějí bojovati za zájmy dělnické třídy proti zájmům kapitalistickým; *ve straně* představují věřící proletáři živél, který musí býti převychován. 2. Uvědomělý katolík inteligent do KSČ, zbudované na marx-leninismu, nepatří.

A. B., Tábor: Tvoje žena nemá smyslu pro náš tisk a čte nejraději zamilované romány, pohybuje se v maloměstském prostředí příbuzenském a má maloměstské předsudky i proti „nevychovanosti“ dělníků — a ty z ní chceš mít komunistku. Jak ji máš vychovávat? Kdybychom ti chtěli odpověděti akademicky, radili bychom ti, abys použil každé příležitosti — máš pravdu, i takového zdrazení cukru, právě takových zjevů hospodářských nejvíce — k tomu, abys ji přesvědčil o zločinech vládnoucí třídy, která pro oko je tak dobře vychovaná a má zdánlivě mravy tak fajnové, a o nutnosti boje proti těmto našim hospodářským a politickým pánům a vykořisťovatelům. Snad se dá pomalu přesvědčit, máš-li trochu pedagogického talentu a dovedeš-li ji přinutit k četbě našeho tisku. Jinak víme, jak rakovinou maloměstství prožrány jsou právě řady manželek našich soudruhů ve městě i na venkově a že proti této rakovině nemáme spolehlivého séra v dnešní společnosti.

Bylo by nutno zkoumati tvůj případ, a vůbec každý, jednotlivě se všemi podrobnostmi, aby ti mohly býti dány nějaké prospěšné rady. Jste-li starší manželé, je asi již pozdě k tomu, abys u své ženy probudil dobrou vůli, aby z pouhé lásky k tobě snažila se vniknouti do tvého myšlenkového a citového světa a něco z něho si přisvojila. Teď si již asi myslí, že je chytřejší a praktičtější než ty. Mnozí a mnozí soudruzi chybují, že nedbají včas, aby měli po svém boku soudružku, nebo že v době „lábánek“ vidí všechno v růžovém světle a činí si iluze, že předělají ony vlastnosti ženy, které se jim nelíbí, které však nakonec nabudou převahy, když muž nedovede tomu zabránit, když z lásky trpí věci, které později nejvíce jeho lásku zchladí. Pomalu změnití ji můžeš jen laskavým, pedagogickým úsilím, přesvědčiti, získati; nedovedeš-li toho nebo je-li k tomu již pozdě, pak ti nezbývá než snažiti se, aby její maloměštná nebrzdila tvého vývoje a eventuálně nepůsobila zhoubně na tvé děti. To je ovšem už věc tvé energie.

*

A. V. v J.: Ptáš se, kdo to je básník Majakovskij, jehož portrét jsme před nějakou dobou přinesli? Zde odpověď: *Majakovskij Vladimír*, ruský básník, přívrženec nejlevějšího křídla uměleckého, stal se básníkem ruské revoluce a převedl do komunistického tábora většinu moderních ruských umělců, takzvaných futuristů. (Futurismus, „umění budoucnosti“, vynalezl italský básník F. T. Marinetti: je to umění typicky měšťácké. V Rusku však nabylo úplně *svěrázných* forem a bylo oficiálním uměním ruské revoluce.) Majakovskij hrál též na divadle a v kinu. Svou poezií získal si čtenáře nejen v širokých kruzích revoluční inteligence, ale též v masách prostého lidu, neboť byl též jedinečným recitátorem svých veršů. Do češtiny převedena byla jeho nejlepší báseň 150 000 000, epos oslavující nadšeně ruskou revoluci. Řada kratších básní otištěna byla zejména v časopisech *Rudé právo*, *Prolet-kult*, *Host*, *Cesta atd.* Z ostatních knih Majakovského nutno jmenovati tragédii *Vladimír Majakovskij*, drama *Mystérie-Buff*, básně *Oblak v kalhotách*, *Paříž*, *Lenin*, *K vůli tomu atd.* Všecky tyto práce vyšly pak v originále souborně v knize *13 let práce*. Psal též básně pro děti a zpopularizoval ve verších mnohá důležitá nařízení a zákony sovětské vlády. V posledních letech zdvihá se proti Majakovskému v řadách proletářských básníků odpor. Upírají mu právo mluvití jménem proletariátu a revoluce, protože prý nevyšel z proletariátu. Není prý básníkem proletářským, ale „poputčikem“, tj. umělcem, který jde toliko „vedle“ revoluce a svým původem je jí vlastně cizí.